

Meertalige boekenclubs

Hoe is het om op school in je thuistaal te lezen?

Jasmijn Bosch (j.e.bosch@uva.nl)

Webinar Netwerk Taalrijk Onderwijs, SLO

13 juni 2024

In samenwerking met ...

Judith Rispens, Suzanne Aalberse, Jurgen Tijms & Jan Rock

En met veel dank aan ...

Iris Hoogendoorn en Marjolijn Feddema voor hun hulp bij het ontwerpen van het lesmateriaal

Denise Prins en Heleen Kanters voor hun hulp bij de uitvoering van het project en dataverzameling

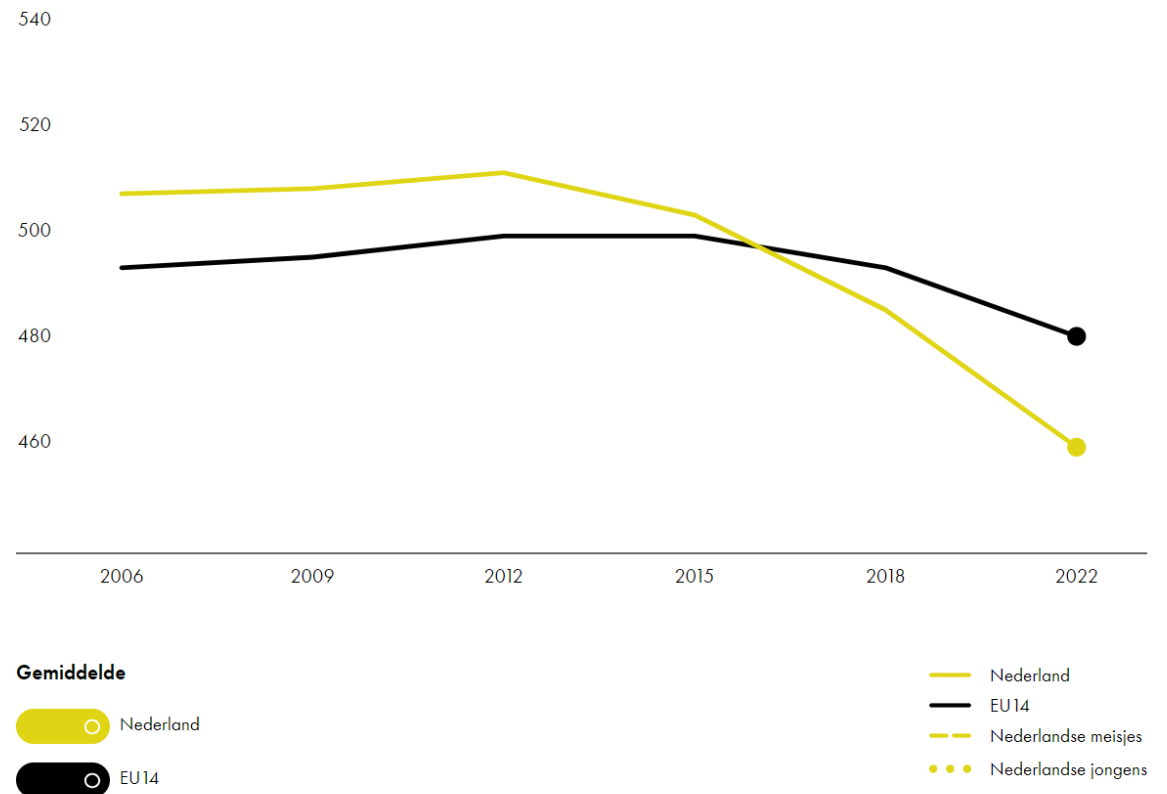
Inhoud

- Aanleiding
- Inspiratie:
 - Boekenclubs als didactisch instrument
 - Inzet van meertaligheid in de klas
- Meertalige boekenclubs
- Voorlopige resultaten en observaties

Aanleiding: de 'leescrisis'

- Leesvaardigheid van Nederlandse jongeren gaat achteruit: 1/3 loopt risico op laaggeletterdheid (PISA-2023)
- Nederlandse jongeren hebben geen plezier in lezen (PISA-2018)
 - 63% leest alleen als het echt moet
 - 42% vindt lezen tijdverspilling

Aanleiding: een meertalige schoolpopulatie

Naar schatting 25% van de leerlingen in Nederland en 50% in Amsterdam groeit meertalig op

→ Weinig aandacht voor meertalige geletterdheid!

Inspiratie: Boekenclubs als didactisch instrument

- Boekdiscussies waarin leerlingen samen over boeken praten lijken veelbelovend
- #BOOK (Tijms et al., 2018)
 - Interventiestudie met boekenclubs in vmbo-brugklassen
 - Verbeteringen in sociaal-emotionele vaardigheden, leesattitudes en leesbegrip

(LitLab, van der Deijl et al., 2019; de Klein, 2022; Polleck, 2022; Tijms et al., 2018)

Inspiratie: Inzet van meertaligheid in de klas

Waarom?

- Inclusievere leeromgeving
- Meer motivatie en zelfvertrouwen
- Beter begrip van de stof
- Meer meta-linguïstisch bewustzijn
- Voordelen voor ontwikkeling thuistaal
- Mogelijke voordelen voor ontwikkeling schooltaal

(Carbonara & Scibetta, 2022; Collier & Thomas, 2004; Cummins, 2000; Duarte et al., 2020; Garcia & Kleifgen, 2020; Garcia & Kleyn, 2016; Sierens & Van Avermaet, 2014)

Meertalige boekenclubs

Wat zijn de effecten van *meertalige boekenclubs*, waarin leerlingen tijdens de Nederlandse les de kans krijgen om in hun thuistaal een boek te lezen?

1. Wat is onze eerste indruk van meertalige boekenclubs als didactisch instrument?
2. Hoe ervaren leerlingen de meertalige boekenclubs?
3. Hoe staan leerlingen tegenover meertalige geletterdheid en lezen in de thuistaal?

Participanten

114 leerlingen deden mee aan de boekenclubs en het onderzoek

- vmbo/t-havo en havo/vwo-brugklassen in Amsterdam
 - 42 interviews
-
- 73 meertalige kinderen namen deel aan de boekenclubs
 - 66 van hen zeiden (minstens een beetje) te kunnen lezen in hun thuistaal
 - 43 kinderen kozen ervoor om te lezen in hun thuistaal: Turks, Engels, Arabisch, Spaans, Duits, Pools, Frans, Chinees, Hongaars or Roemeens

Methode

- Interventie van 5 weken: (meertalige) boekenclubs
- Mixed methods
 - Semi-gestructureerde interviews
 - Vragenlijsten:
 - Meertaligheid en leesgedrag
 - Leesmotivatie
 - Evaluatie van het project

Opzet van de boekenclubs

- 1 uur per week, gastlessen tijdens de Nederlandse les
- Groepjes van 3 tot 5 leerlingen
 - Nederlandstalige groepjes
 - Anderstalige groepjes
 - Meertalige groepjes
- Elk groepje krijgt minstens 3 keuzes
 - Selectie samengesteld in samenwerking met adviseur van OBA
 - Boeken in andere talen voor leerlingen die een andere taal overwegen te lezen

Opzet van de boekenclubs

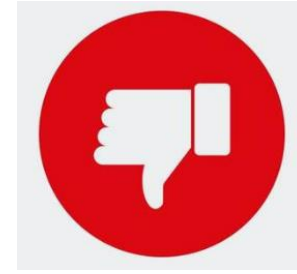
- Geïnspireerd door LitLab (van der Deijl et al., 2019), #BOOK (Tijms et al., 2018), en het promotieonderzoek van Anouk de Kleijn (de Kleijn, 2022)
- Structuur van de les
 - Discussie aan de hand van discussiekaartjes / reflectievragen
 - Samen verder lezen
 - Afspraken voor volgende week: elk groepje bepaalt samen hoe ver ze gaan lezen
- Wekelijkse thema's
 - De personages leren kennen
 - Verhaal koppelen aan eigen leven
 - Analyseren en waarderen van de tekst

Wat is de eerste indruk van boekenclubs als didactisch instrument?

- Scholen en docenten zijn positief
- Veel enthousiasme over lezen in thuistalen
- Meertalige groepjes leveren leuke vergelijkingen op
- Soms is het moeilijk, maar leerlingen helpen elkaar
- Er worden zelden thuistalen gesproken bij de discussies

Mening leerlingen

- Discussiëren: *'Het overleggen en je eigen verhaal over het boek kunnen vertellen'*
 - Samen lezen / in groepjes werken: *'in groepjes lezen was wel gezellig'*
 - Leuk boek: *'Ik vond het leuk omdat het een grappige boek was'*
 - Het lezen zelf: *'Dat je de kans hebt om meer te lezen zoïzo omdat we op de middelbare school zitten, we hebben bijna elke week een toets'*
 - Lezen in andere talen *'dat ik in me eigen taal mocht lezen'* ←
- Het lezen zelf: *'Lezen is gewoon niet echt mijn ding'*
 - Voorbereidingsopdrachten: *'dat je elke keer zo vaak dingen in moest vullen'*
 - Stom boek:
'Ik vond het boek zelf ook niet echt iets wat ik zou lezen. Ik ben meer van de fantasie verhalen niet echt van heksenrei'

Hoe was het om in de thuistaal te lezen?

- Makkelijk: *'fijn omdat ik het beter begrijp'*
- Moeilijk: *'een beetje moeilijk omdat ik normaal nooit in het turks lees'*
→ veel leerlingen zijn *'een beetje vergeten'* om in hun thuistaal te lezen

Voor sommigen: een leuke uitdaging of kans om te oefenen

Voor anderen: té moeilijk → voorkeur voor Nederlands

Hoe was het om in de thuistaal te lezen?

- Speciaal / raar:
 - *'Nieuwe ervaring in 12 jaar. Het is een gebeurtenis voor mij'*
 - *'leuk omdat we altijd nederlands lezen en dit was een verandering'*
 - *'ik vond het raar dat ik turks ging lezen op school'*
- Normaal / saai:
 - *'gewoon saai omdat lezen is saai'*
 - *'normaal want ik lees bijna altijd engels'*
- Trots / identiteit:
 - *'heel leuk omdat ik weer terug denk aan hoe ik het in marokko deed in de klas'*
 - *'als ik turks praat of lees ofzo dan voel ik ook meer mijn turkse kant'*

Positieve attitude: identiteit

- Vind je het belangrijk dat je in het Arabisch kan lezen?

- *Ja.*

- Waarom?

- *Omdat het mijn afkomst is en het moet wel blijven, snap je? Mijn eigen afkomst en bijvoorbeeld – niet helemaal weggaan, snap je?*

Positieve attitude: religie

- Vind jij het belangrijk dat je Arabisch kan lezen?
- Uhm ja, eigenlijk wel. Want ik wil later wel graag de Koran kunnen lezen en later wil ik ook dat ik naar m'n kinderen toe kan gaan en kan zeggen, later dan spreek ik goed Arabisch, kan ik ook goed lezen en ik kan goed Nederlands lezen, dat vind ik wel belangrijk als ik later bijvoorbeeld kinderen krijg, dan wil ik hun dat ook aanleren, zoals mijn moeder en vader het hebben gedaan.

Positieve attitude: nut

- Vind je het belangrijk dat je goed Engels kan lezen?

- *Ja want dan kan ik later ook - want **Engels is wel een wereldtaal**, dus dat is wel fijn als ik dan bijvoorbeeld op vakantie ga of in bijna alle landen spreken ze wel Engels ook met toeristen.*

- **Vind je het belangrijk dat je in het Roemeens kan lezen?**

Ja, want ik denk dat het me helpt bij Frans. En ik weet niet zeker of ik Spaans kan doen op deze school, maar waarschijnlijk gaat het me daar helpen, omdat het een Latijnse taal is. Dus uit het Romeinse Rijk gekomen, nee het was deel van het Romeinse Rijk.

Liever Nederlands: belangrijk voor school

- Ja, lees je liever in het Nederlands dan in het Turks?

- *Ja.*

- Ja, waarom dan?

- *Nederlands is – ik woon in Nederland nu, het is ook belangrijk voor je vakken, daarom.*

...

- *Voor betere cijfers zeg maar. Kan je beter begrijpend lezen.*

Samenvatting

1. Hoe ervaren leerlingen de meertalige boekenclubs?

Overwegend positief, ondanks negatieve attitudes t.o.v. lezen in het algemeen

- Aspecten die het meest gewaardeerd werden:
 - Discussies
 - Samen lezen/praten/werken
 - Lezen in verschillende talen

Samenvatting

2. Attitudes t.o.v. lezen in de thuistaal en meertalige geletterdheid

Positief voor de meeste leerlingen: zij die het goed kunnen zijn daar trots op, en veel anderen zouden het wel beter willen leren

- Positieve attitudes zijn gerelateerd aan:
 - Identiteit / band met familie / religie
 - Overwegingen over nut en toekomstplannen
- Negatieve attitudes zijn gerelateerd aan:
 - Meer moeite
 - Focus op het belang van Nederlands voor school

Conclusies

- Boekenclubs lijken een veelbelovende manier om leesplezier te stimuleren
- Vooral het lezen in de thuistaal wordt gewaardeerd → **Meertaligheid biedt kansen!**

Volgende stap

- Kwantitatieve data analyseren: leiden meertalige boekenclubs tot meer motivatie?

Wordt vervolgd ...

Praktische tips

○ Boekenclubs

- Bijv. met behulp van LitLab (<https://litlab.nl/leesclubs/>)
- Materialen van Anouk de Kleijn (<https://dudoc-alfa.vakdidactiekgw.nl/vonk/programma/anouk-de-klein/>)
- Protocol #BOOK (<https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2021/01/Protocol-BOOK.pdf>)

○ Inzet van meertalige geletterdheid

- Aanbod van boeken/materialen in thuistalen in schoolmediatheek
- Thuistalen toestaan bij vrij lezen
- Samen vertalingen van hetzelfde boek lezen
- Gebruik van thuistaal is altijd optioneel en hoeft niet perfect!

Vragen?

j.e.bosch@uva.nl

Referenties

- Carbonara, V., & Scibetta, A. (2022). Integrating translanguaging pedagogy into Italian primary schools: implications for language practices and children's empowerment. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 25(3), 1049-1069.
- Collier, V. P., & Thomas, W. P. (2004). The astounding effectiveness of dual language education for all. *NABE Journal of Research and practice*, 2(1), 1-20.
- Cummins, J. (2021). Translanguaging: A critical analysis of theoretical claims. *Pedagogical translanguaging: Theoretical, methodological and empirical perspectives*, 7-36.
- Duarte, J. (2020). Translanguaging in the context of mainstream multilingual education. *International Journal of Multilingualism*, 17(2), 232-247.
- García, O., & Kleifgen, J. A. (2020). Translanguaging and literacies. *Reading research quarterly*, 55(4), 553-571.
- García, O., & Kleyn, T. (2016). Translanguaging theory in education. *Translanguaging with multilingual students: Learning from classroom moments*, 9-33.
- Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A., & Wry, E. (2023). **PIRLS 2021** International Results in Reading.
- Meelissen, M. R. M., Maassen, N. A. M., Gubbels, J., van Langen, A. M. L., Valk, J., Dood, C., Derks, I., In 't Zandt, M., & Wolbers, M. (2023). Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht. Universiteit Twente – 2023 <https://doi.org/10.3990/1.9789036559461>

Referenties

- van der Deijl, L. A., Dietz, F. M., & Stronks, E. (2019). De Litlab Leesclub: Lezen, discussiëren, onderzoeken. *Levende Talen Magazine*, 106(6), 4-8.
- Dood, C., Gubbels, J. & Segers, P. C. J. (2020). PISA-2018 De verdieping: Leesplezier, zelfbeeld bij het lezen, leesgedrag en leesvaardigheid en de relatie daartussen. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- DUO Onderwijsonderzoek (2017). *De leesmotivatie van Nederlandse kinderen en jongeren*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- de Kleijn, A. (2022, Sept 15). Boekenclub in de klas. Didactiek Nederlands
- OECD (2019), PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>.
- OECD (2023), PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>.
- Polleck, J. N. (2022). *Facilitating Youth-led Book Clubs as Transformative and Inclusive Spaces*. Teachers College Press.
- Schiefele, U., & Schaffner, E. (2016). Factorial and construct validity of a new instrument for the assessment of reading motivation. *Reading Research Quarterly*, 51(2), 221-237.
- Sierens, S., & Van Avermaet, P. (2014). Language diversity in education: Evolving from multilingual education to functional multilingual learning. *Managing diversity in education: Languages, policies, pedagogies*, 204-222.
- Tijms, J., Stoop, M. A., & Polleck, J. N. (2018). Bibliotherapeutic book club intervention to promote reading skills and social-emotional competencies in low SES community-based high schools: A randomised controlled trial. *Journal of Research in Reading*, 41(3), 525-545.

Liever Nederlands: makkelijker

En lees je liever in het Nederlands of liever in het Arabisch?

Nederlands.

Nederlands, en waarom?

Omdat ik dat toch wel een beetje meer begrijp en ik, hoe noem je dat, ik voel de vibe ook.

Je voelt de vibe, wat bedoel je daarmee?

Dat ik als ik bijvoorbeeld een grap maak, met in het Nederlands een grap maken met gewone een normale grap, dat begrijp ik ook. Maar als het in het Arabisch lees, dan moet ik het nog ook wel meer begrijpen, moet ik naar m'n ouders toegaan, moet ik zeggen 'wat is de betekenis hiervan?' en dan leggen ze het uit en dan pas kan ik lachen. Maar ik houd ervan om te lezen, gelijk te lachen.